

UDC 657.32

JEL classification: M41, M42, D24

DOI: 10.35774/visnyk2026.01.136

Modeling Accounting for the Restoration Process of War-Damaged Fixed Assets

Yaroslav Krupka¹, Ihor Pasternak², Yurii Pasternak³

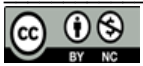
Abstract. *The article examines the principles and rules for accounting for losses from destruction or damage to property of enterprises and institutions, to analyze alternative approaches to accounting for the process of restoring damaged fixed assets, as well as the forms and accounting treatment of financial sources used to cover such costs and losses, using the modeling method. To achieve the research objectives, systemic and innovative approaches to the collection and generalization of accounting information were applied, along with methods of bibliographic and conceptual analysis, modeling of economic processes, and modeling of alternative accounting treatments. The study reveals the specifics of organizing and documenting transactions in the course of inventory control over losses incurred due to the destruction of fixed assets of enterprises. Various accounting options for the process of restoring damaged property or writing off assets that are not subject to restoration are outlined using the modeling method. The forms and accounting treatment of the financial support required for these processes—through own funds, borrowings, charitable assistance, and transactions involving the transfer of fixed assets to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine (AFU)—are examined. Further scientific research in this area is advisable to expand the information field regarding economic processes related to the restoration of damaged property, the search for financial sources, and their informational presentation through the modeling of accounting processes.*

Keywords: *fixed assets, investments, processes, costs, losses, sources of financing, accounting, control, information support, modeling.*

Received: 14 December 2025 | **Revised:** 15 December 2025 | **Accepted:** 07 January 2026 | **Published:** 28 February 2026.

Suggested Citation

Krupka Ya. D., Pasternak I. O., Pasternak 3, Yu. O. (2026). Modeling Accounting for the Restoration Process of War-Damaged Fixed Assets. *Herald of Economics*, 1, 136-147. DOI: 10.35774/visnyk2026.01.136.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).

¹**Yaroslav Krupka**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine (Corresponding author).

ORCID ID: 0000-0002-9926-5513.

E-mail: krsldm@gmail.com

²**Ihor Pasternak**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID ID: 0009-0000-4730-5977.

E-mail: igor1994pasternak@gmail.com

³**Yurii Pasternak**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID ID: 0009-0002-5647-913X.

E-mail: pasternakyurii@gmail.com

Моделювання обліку процесу відновлення пошкоджених війною основних засобів

Ярослав Крупка¹, Ігор Пастернак¹, Юрій Пастернак¹

¹Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Анотація. У статті досліджено принципи і правила побудови обліку збитків від знищення чи пошкодження майна підприємств та установ, варіантів обліку процесу відновлення пошкоджених об'єктів основних засобів з використанням методу моделювання, а також форм та обліку фінансових джерел на покриття таких витрат і втрат. Використано системний та інноваційний підходи до збору й узагальнення облікової інформації, методи бібліографічного й концептуального аналізу, моделювання господарських процесів та варіантів їх обліку. Розкрито особливості організації та документування операцій у процесі здійснення інвентаризаційного контролю за втратами від руйнування основних засобів підприємств. Окреслено різні варіанти обліку процесу відновлення пошкодженого майна чи списання об'єктів, які не підлягають відновленню, з використанням методу моделювання. Досліджено форми та облік необхідного для цього фінансового забезпечення з різних джерел: власних та позикових коштів, благодійної допомоги, операцій з передачі основних засобів на потреби збройних сил України (ЗСУ). Подальші наукові дослідження з таких питань доцільно проводити для розширення інформаційного поля щодо господарських процесів з відновлення пошкодженого майна, пошуку фінансових джерел та їх інформаційного представлення з допомогою моделювання облікових процесів.

Ключові слова: інвестиції, основні засоби, процеси, витрати, втрати, джерела фінансування, облік, контроль, інформаційне забезпечення, моделювання.

Постановка проблеми. Воєнні дії, захист України від російської агресії суттєво позначаються на системі ведення бухгалтерського обліку, організації облікової роботи на підприємствах та в установах. Особливо це стосується такої важливої групи активів, як основні засоби. Такі активи важко захистити від постійних бомбардувань, атаки крилатими ракетами, КАБами, безпілотними літальними апаратами. Складним є їх переміщення у безпечні місця. Як засвідчують події останнього часу, найбільших руйнацій від обстрілів зазнають будівлі, споруди, обладнання комунальної та підприємницької інфраструктури.

Значних ресурсів вимагає перебезування основних засобів та інших об'єктів підприємств з прифронтових територій, організація їх маскування, забезпечення господарської діяльності додатковим автономним енергетичним обладнанням (мініелектростанціями, дизельними генераторами та іншим).

Мілітаризація вітчизняної економіки потребує значних інвестиційних вкладень в основні засоби. Ще більше ресурсів буде потрібно для післявоєнної відбудови та відновлення пошкоджених війною об'єктів. Саме на вирішення таких питань насамперед має бути спрямована облікова інформаційна система для управління та контролю витрат і потреби у фінансових ресурсах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних наукових джерелах та практичних виданнях значна кількість публікацій щодо правил та особливостей ведення обліку формування ресурсів та контролю витрат припадає на початок повномасштабної агресії. У 2022 р. прийнято кілька законодавчих і нормативних актів щодо воєнного стану, оцінки заподіяної війною шкоди, оподаткування у період воєнного, надзвичайного стану [1, 2, 3] та вийшло кілька публікацій методичного плану з питань ведення обліку в умовах війни. Серед них варто виокремити статті М. Патути і Т. Шматковської [4], О. Прокопової та Н. Кудлаєвої [5], М. Клименко [6], М. Морозовської [7], О. Озерової [8], О. Лаврової і А. Ткаченко [8] та інші. З останніх видань варто звернути увагу на публікації В. Жука про роль бухгалтерського обліку для вирішення проблем впливу війни та розбудови економіки України після її завершення [10], Я. Крупки щодо завдань обліку в період війни та побудови післявоєнної економіки [11].

Війна триває, матеріальна база вітчизняної економіки зазнає все більших руйнацій у всіх сферах діяльності: промисловому і аграрному виробництві, житловому та освітньому секторах, на транспорті та в енергетичній інфраструктурі. Збитки та матеріальні втрати по всій Україні, зокрема ті регіони, де не ведуться воєнні дії, становлять величезні суми.

У табл. 1 наведено орієнтовні дані про прямі матеріальні, а також сумарні економічні, соціальні непрямі грошові збитки від війни. Інформація зібрана Світовим банком за участі Європейської Комісії та ООН станом на початок календарного 2025 року і опублікована Українським національним агентством «Укрінформ» [12].

Таблиця 1

Прямі і непрямі матеріальні збитки України від російської агресії
млрд дол. США

Сфери діяльності	Прямі збитки	Непрямі збитки
Промисловість і торгівля	17	214
Житловий сектор	57	73
Енергетика і видобувні галузі	20	72
Сільське господарство	11	73
Транспорт	37	47
Освіта і наукова діяльність	13	25
Інші сфери	21	85

Джерело. Розроблено авторами на основі [12].

Прямі збитки – це загальна вартість зруйнованого або пошкодженого майна в результаті воєнних дій. Під непрямими збитками розуміють загальні економічні втрати від війни, зокрема втрачені доходи, збільшення державних витрат, загальну деградацію економіки країни.

Покриття таких витрат під час війни, насамперед після її завершення, планується проводити за рахунок різних джерел: власних коштів підприємств чи громадян, компенсації витрат на відновлення з державного або місцевих бюджетів, банківських кредитів чи безоплатної допомоги від іноземних компаній і країн, волонтерських надходжень від громадян, країн чи міжнародних організацій. Ставиться також питання про часткове чи повне відшкодування завданих втрат за рахунок заморожених російських коштів в іноземних банках. Сьогодні міжнародний компенсаційний механізм таких втрат ще не розроблений. Тому українські компанії можуть лише фіксувати в обліку збитки для їх відшкодування у наступні періоди.

З огляду на це в системі бухгалтерського обліку насамперед доцільно відобразити інформацію про пошкоджені, зруйновані об'єкти основних засобів, провівши їх суцільну інвентаризацію. Далі потрібно визначитися з можливостями їх ремонту, модернізації, заміни та організувати облік капітальних чи поточних витрат на проведення таких робіт. Після цього доцільно уточнити джерела фінансового забезпечення цих витрат та порядок їх відображення в системі обліку і звітності.

Метою статті є дослідження принципів і правил побудови обліку збитків від знищення чи пошкодження майна підприємств та установ, варіантів обліку процесу відновлення пошкоджених об'єктів основних засобів з використанням методу моделювання, а також форм та обліку фінансових джерел на покриття таких втрат.

Виклад основного матеріалу. Бухгалтерський облік інвестицій у ремонти, поліпшення чи будівництво (придбання) і введення в дію основних засобів є складним багатограним процесом, який охоплює значні фінансові та матеріальні ресурси і триває великі проміжки часу. Такий облік є

багатоваріантним, оскільки охоплює операції з будівництва, монтажу, поліпшення об'єктів різними способами, залучення багатьох фінансових джерел для покриття витрат, урахування специфіки введення в дію таких активів та способів повернення власнику (інвестору) вкладених коштів.

Облік ще більше ускладнюється за необхідності відновлення підприємствами пошкоджених війною основних засобів. Такі об'єкти необхідно спочатку вивести з експлуатації, провести діагностику ступеня пошкоджень, встановити можливість відновлення таких активів та доцільність їх списання з балансу. Якщо об'єкт придатний для подальшого використання, то потрібно підготувати проєктно-кошторисну документацію, визначити джерела фінансування майбутніх витрат і тільки тоді починати їх відновлення власними силами чи залучати для цього підрядника.

Певні особливості в обліку виникають за умови добровільної передачі окремих одиниць основних засобів чи іншого майна на потреби збройних сил України чи територіальних органів оборони. Таке відбувається часто, коли підприємства передають на фронт автомашини, будівельну техніку, інше обладнання. Необхідно відобразити в обліку вибуття таких активів, скоригувати нарахування амортизації.

Облік подібних операцій на бухгалтерських рахунках методом подвійного запису можна розкласти на окремі складові і представити у формі окремих моделей, які охоплюють певну ділянку або певний варіант того чи іншого процесу відновлення пошкоджених об'єктів. Такий підхід дає змогу:

- одночасно осягнути всі можливі господарські процеси, пов'язані зі здійсненням відновлення, визначити послідовність їх проведення та встановити взаємний зв'язок між ними;
- визначити чинники та ознаки, що суттєво впливають на методику обліку подібних операцій, оскільки шляхом поетапного комбінування окремих ознак є можливість установити всі варіанти ведення обліку, що є у просторі логічних можливостей;
- під час зіставлення кількох моделей можна визначити їх спільні риси, а також окреслити суттєві відмінності.

Подібну методику використовував Я. Крупка для моделювання обліку капітальних інвестицій [13, с. 188–192]. Проте вона була розрахована на ведення обліку у процесі здійснення нового будівництва об'єктів у мирний час. В умовах війни більша увага має приділятися відновленню діючих раніше основних засобів, що пошкоджені в результаті воєнних дій. До загального комплексу подібних робіт додаються, як зазначалось раніше, операції з проведення огляду та інвентаризаційного документування пошкоджень виведених з експлуатації об'єктів, вирішення питання про доцільність відновлення чи повної їх ліквідації, роботи з демонтажу пошкоджених конструкцій та інше. Розширилось також коло джерел фінансового забезпечення відновлювальних процесів. До традиційних напрямів фінансування капітальних витрат в умовах ведення воєнних дій додано внутрішні та міжнародні заходи з отримання допомоги, грантів, волонтерських коштів від громадян та різних інституцій.

Про нові підходи у фінансовому забезпеченні в умовах воєнного стану детально ведеться мова у статті З. Лободіної, В. Дем'янишина, Т. Кізими та ін. [14, с. 8–28]. Вони пропонують під час війни та економічної кризи запроваджувати норми адаптивного управління публічними фінансами для забезпечення їхньої стійкості та протидії ризикам воєнного часу. Професор А. Крисоватий, акцентуючи увагу на необхідності спрямування на відновлення країни коштів різних фондів з врахуванням фактора безпековості й захисту бізнесу та матеріальної інфраструктури, застерігає від небезпеки повної залежності публічних фінансів держави від іноземної допомоги, адже для формування державного бюджету України до 60% коштів надходить від зарубіжних партнерів та міжнародних інституцій [15, с. 9–24].

Ці фактори доцільно враховувати для побудови базових моделей організації обліку операцій з основними засобами підприємств з врахуванням нестандартних подій, обумовлених воєнними

діями. Кожен фактор, кожна варіація, що видозмінює загальну схему обліку, є фактично новою моделлю, яка враховує певні компоненти інших моделей і в той же час відображає особливості, спричинені можливими обставинами, що склалися в конкретних умовах життєдіяльності суб'єкта господарювання.

Серед основних факторів, які визначають подібні особливі умови ведення бухгалтерського обліку, можна виокремити такі:

1. Ступінь пошкодження об'єктів основних засобів.
2. Систему формування фінансових ресурсів для їх відновлення.
3. Способи відновлення пошкоджених об'єктів.

До них можна додати спосіб вилучення основних засобів для потреб ЗСУ чи територіальної оборони. Хоча такі події не стосуються фіксації та відновлення пошкоджених об'єктів, вони спричиняють нестандартні операції в обліку та оподаткуванні. Їх також можна подавати як окремі моделі у веденні обліку підприємствами.

Варіативні моделі можна відобразити у формі кореспонденції бухгалтерських рахунків, де у вершинах вказані коди кореспондуючих рахунків згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку [16]. Стрілки, що їх пов'язують, спрямовані від рахунка, що кредитується, до рахунка, що має дебетуватися (кр \longrightarrow ----- дебет). Господарські операції зазначені над стрілками та позначені 1, 2а, 3б і т. д., а їх економічний зміст наведений під кожним рисунком (моделлю).

Перші дві подані нижче моделі обліку побудовані з урахуванням того, чи підлягають пошкоджені об'єкти відновленню. Такі питання вирішують компетентні органи. Пошкоджені об'єкти досліджує спеціально створена комісія під контролем органів місцевої виконавчої влади, правоохоронної системи, державних податкових органів та служби ДСНС, із залученням сертифікованих спеціалістів з конкретних питань.

Якщо об'єкти згідно з рішенням комісії не підлягають відновленню, то їх списання на основі відповідних документів (актів) здійснюється у межах залишкової вартості за рахунок підприємства. ПДВ на залишкову вартість об'єктів можна не нараховувати, оскільки вони зруйновані через дію обставин непереборної сили, або знищені чи викрадені. Деякі автори рекомендують визначену експертним способом суму заподіяних збитків, за наявності документального їх підтвердження або рішення суду, відносити на умовного дебітора на рах. 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» [9, с.126]. На наш погляд, у таких випадках достатньо буде обліковувати такі збитки на позабалансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

У процесі демонтажу пошкоджених конструкцій доходи і витрати не стосуються операційної діяльності. Тому їх варто обліковувати на рахунках іншої (неопераційної) діяльності (відповідно рахунки 745 та 977). Модель, відображення в обліку таких операцій, подана на рис. 1.

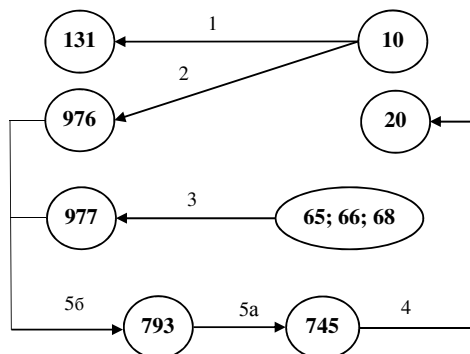

Рис. 1. Модель обліку списання та ліквідації основних засобів, що не підлягають відновленню
1. Списання вартості основних засобів у межах раніше нарахованого зносу.

2. Списання залишкової вартості об'єктів.
3. Оприбуткування матеріальних цінностей від розбирання і ліквідації об'єктів.
4. Списання витрат унаслідок ліквідації основних засобів.
5. Відображення кінцевих фінансових результатів:
 - а) доходів від ліквідації;
 - б) витрат щодо ліквідації.

Друга модель стосується обліку пошкоджених основних засобів, відновлення яких здійснюється власними силами або господарським способом. Насамперед варто визначити облікову вартість пошкодженого об'єкта до початку відновлення. Зазвичай, пошкоджені об'єкти втрачають частину вартості. Реальну (справедливу) вартість таких об'єктів має, знову ж таки, визначити і задокументувати компетентна комісія. До цього можуть бути залучені також сертифіковані фахівці з оцінки майна.

Виникає питання, куди відносити різницю між попередньою і новою вартістю. Можна розглядати два варіанти її списання:

1) як зменшення корисності об'єкта (згідно з п. 6 НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів») у результаті фізичного пошкодження. Тоді на величину таких втрат збільшується сума амортизації активу з її віднесенням до інших витрат діяльності (рах. 972);

2) як суму уцінки об'єкта з віднесенням різниці до інших витрат (рах. 975), або на зменшення фонду дооцінки (рах. 41), якщо об'єкт раніше дооцінювався.

На наш погляд, логічнішим є другий варіант, оскільки збільшення на величину понесених втрат зносу активів не відповідає сутності їх визнання й оцінки. Процедура зі зменшення корисності більше стосується морального старіння чи втрати активом певних якісних характеристик. У разі фізичного пошкодження більш логічно застосовувати метод уцінки активів.

Пошкоджені об'єкти варто вивести з експлуатації з припиненням нарахування амортизації і обліковувати їх на окремому рахунку, наприклад 10п. Після завершення відновлювального процесу на основі актів такі об'єкти знову переводяться у розряд діючих. Амортизація нараховується відповідно до нової вартості, що враховує капітальні витрати на відновлення. Витрати на відновлення об'єктів власними силами обліковуються на рах. 15 «Капітальні інвестиції за окремими статтями: використані матеріали, нарахована зарплата робітникам з відрахуваннями, послуги зі сторони та інші» (рис. 2).

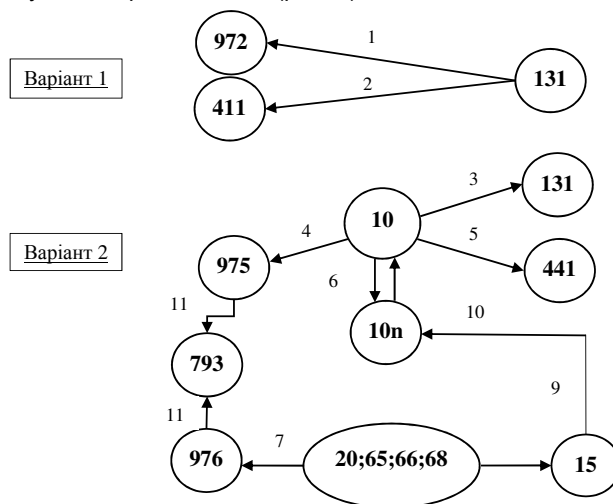

Рис. 2. Модель обліку відновлення власними силами пошкоджених основних засобів

1. Відображення зменшення корисності активів з віднесенням суми до інших витрат.
2. Те саме на зменшення раніше створеного фонду дооцінки щодо активу.
3. Віднесення суми уцінки до інших витрат (на величину залишкової вартості).
4. Те саме в частині раніше нарахованого зносу.
5. Уцінка за рахунок попередньо проведених дооцінок (на залишкову вартість).
6. Те саме в частині раніше нарахованого зносу.
7. Зарахування виведених з експлуатації об'єктів на окремий рахунок.
8. Списання витрати на демонтаж пошкоджених конструкцій.
9. Відображення витрат з відновлення пошкоджених об'єктів.
10. Включення капітальних витрат до вартості відновлених об'єктів.
11. Переведення відновлених об'єктів до складу діючих основних засобів.

Певні особливості буде мати модель обліку операцій, коли сторонні організації проводять відновлення пошкоджених об'єктів основних засобів (підрядним способом). У власника пошкодженого майна застосовується спрощений варіант обліку за такими операціями:

– забезпечення об'єктивної оцінки та відображення в обліку уточненої вартості пошкоджених активів та списання завданих збитків;

– переведення таких об'єктів у розряд недіючих з припиненням нарахування амортизації та їх передача підрядній організації для проведення відновлювальних робіт (така операція не пов'язана з реалізацією з метою оподаткування);

– приймання від підрядників та інших виконавців робіт з їх віднесенням на збільшення вартості відновлених об'єктів;

– повторне введення об'єктів у дію та нарахування амортизації з нової вартості.

Певна варіативність операцій та їх обліку залежить від джерел фінансового забезпечення відновлювальних робіт. Такі роботи можуть проводитись за рахунок:

– власних ресурсів підприємств та установ;

– виділених коштів з державного чи місцевих бюджетів;

– отриманих грантів, внутрішньої та міжнародної допомоги, благодійних внесків громадян та інше.

Сучасна система обліку не передбачає відокремленого обліку власних коштів підприємств, спрямованих на фінансування витрат капітального характеру. Певні нюанси можуть виникати, якщо для покриття витрат на відновлення планується попереднє резервування коштів, де буде задіяний рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». Фінансування таких капітальних витрат за рахунок банківських кредитів також не вирізняється особливостями, а їх облік доступно розкривається у навчальній та спеціальній літературі.

Виділені бюджетні асигнування мають строго цільове призначення. В обліку вони відображаються як цільове фінансування на рах. 48 «Цільове фінансування і цільові надходження». Їх отримання не є об'єктом оподаткування податком на прибуток, оскільки не супроводжується надходженням товарів чи послуг. Доходом для оподаткування такі джерела визнаються лише в міру нарахування амортизації за введеними в дію відновленими об'єктами.

Ідентичні підходи та умови ведення обліку та оподаткування доцільно застосовувати в разі отримання вітчизняної та міжнародної допомоги, благодійних внесків, а також грантів для відновлення пошкоджених основних засобів та іншого майна. Саме надходження таких коштів не є об'єктом оподаткування податком на прибуток, ПДВ, а дохід для оподаткування визнається лише після введення в дію відновлених основних засобів у частині нарахованої щодо них амортизації. Придбання за рахунок благодійних надходжень виробничого обладнання, матеріалів дає право на податковий кредит з ПДВ.

Узагальнена модель обліку таких операцій наведена на рис. 3.

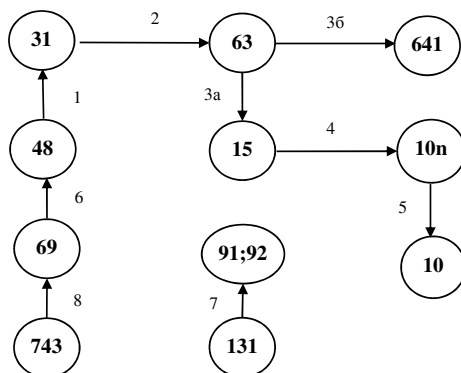

Рис. 3. Модель обліку відновлення пошкоджених основних засобів за рахунок бюджетних коштів, благодійної допомоги, грантів

1. Надходження бюджетних коштів, благодійної допомоги, грантів.
2. Придбання обладнання, прийняття виконаних робіт:
 - а) на чисту вартість капітальних витрат;
 - б) податковий кредит з ПДВ по виробничих об'єктах.
3. Віднесення капітальних витрат на збільшення вартості відновлених об'єктів.
4. Переведення відновлених об'єктів до складу діючих основних засобів.
5. Одночасне визнання цільових надходжень доходами майбутніх періодів.
6. Нарахування амортизації в частині вартості відновлення основних засобів.
7. Одночасне визнання доходом до оподаткування частини цільових коштів.

За такою самою схемою можна розглянути усі варіанти ведення обліку відновлення пошкоджених війною основних засобів, кожен з яких буде виражати окрему модель обліку, що входить у поле логічних можливостей. Це дасть змогу охопити усі можливі операції з відновлення, обирати потрібні варіанти, уникати помилок в оподаткуванні.

Близьким до подібних операцій є процес передачі підприємствами основних засобів, інших активів для потреб ЗСУ чи територіальної оборони. Хоча такі події не стосуються безпосередньо обліку процесів і витрат на відновлення, проте вони пов'язані з рухом активів капітального характеру в часи військових дій. Часто до передачі таких об'єктів на фронт такі активи піддаються модернізації, переобладнанню, потребують інших капітальних витрат під потреби військових.

Розрізняють добровільну та примусову передачу таких об'єктів, поворотну і таку, що надається на безповоротній основі. Кожна з них має певні особливості у веденні обліку і оподаткування. За добровільної передачі об'єктів право власності на них залишається за підприємством. Вона зазвичай здійснюється на поворотній основі. У звичному порядку проводиться нарахування амортизації.

Примусова передача здійснюється згідно із Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 17.05.2012 року № 4765-VI. Такі об'єкти передаються на безоплатній основі та списуються з балансу підприємства в частині раніше нарахованого зносу. Доходів для оподаткування не виникає, оскільки відсутній факт реалізації майна.

Залишкову вартість таких основних засобів відносять до інших витрат діяльності. Виникає питання, чи не вимагає законодавство нараховувати на таку залишкову вартість ПДВ, як це має робитися у звичайних умовах. Законом України «Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звіту у період

дії воєнного стану» від 03.03.2022 №2118-IX встановлені податкові пільги щодо ПДВ у разі добровільної передачі майна, яке відчужене на користь ЗСУ без грошової компенсації. Зокрема, розділ XX підрозділу 10 Податкового кодексу України доповнено підпунктом 69.5 такого змісту: «Операції з добровільної передачі або відчуження коштів, товарів, у т. ч. підакцизних, надання послуг на користь ЗСУ та підрозділів територіальної оборони без попереднього або наступного відшкодування їх вартості не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування». Звідси випливає, що таке примусове відчуження основних засобів не є об'єктом оподаткування ні ПДВ, ні податком на прибуток.

Узагальнена модель обліку таких операцій подана на рис. 4.

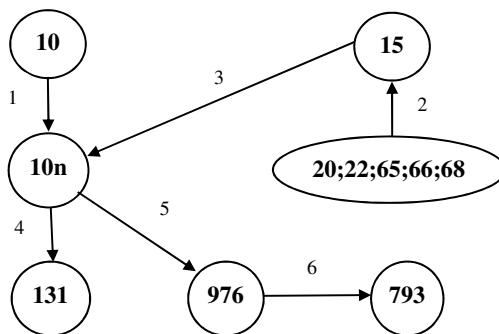

Рис 4. Модель обліку поворотної та безповоротної передачі основних засобів на потреби ЗСУ

1. Відображення об'єктів, призначених для передачі, на окремому рахунку.
2. Додаткові капітальні витрати на модернізацію, переобладнання таких об'єктів.
3. Збільшення вартості основних засобів на суму додаткових капітальних витрат.
4. Нарахування амортизації щодо добровільно переданих об'єктів на поворотній основі.
5. Списання вартості при безповоротному відчуженні основних засобів у межах нарахованого зносу.
6. Віднесення до інших витрат залишкової вартості переданих об'єктів.

Таку модель можна поділити на окремі дрібніші субмоделі, наприклад щодо обліку передачі таких об'єктів на поворотній і безповоротній основі. Також можна виробити інші схеми облікового відображення, що відрізняються між собою хоча б однією операцією та мають місце у просторі логічних можливостей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах війни виникають нові, невласиві для мирного часу події та процеси, пов'язані з утриманням і експлуатацією основних засобів підприємствами та установами. Серед них: потреба в діагностиці пошкоджених воєнними діями об'єктів з метою їх списання чи відновлення; перебазування об'єктів та цілих підприємств у безпечні місця; передача основних засобів на потреби армії та інші. Виникають проблеми з документуванням, веденням бухгалтерського обліку та оподаткуванням таких подій.

Певну допомогу в осмисленні, повному і правильному відображенні в обліку вказаних операцій може надати використання системи моделювання. З врахуванням таких факторів, як ступінь пошкодження об'єктів основних засобів, способів їх відновлення та фінансового забезпечення можна побудувати моделі їх облікового відображення, що входять у систему логічних можливостей. Таким чином, можна охопити можливі операції та розкрити правила їх обліку й оподаткування. Перспективним є виявлення таких нестандартних операцій, введення їх у систему логічного моделювання та розробка відповідних пропозицій. Це дасть змогу охопити усі можливі операції з відновлення пошкоджених основних засобів, обирати потрібні варіанти їх обліку, уникати помилок в оподаткуванні таких подій.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджений постановою КМУ від 20.03.2022 р. № 326 (в редакції постанови КМУ від 22.07.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP220326?an=14>).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 01.04.2022 р. № 2173-IX. Ліга 360. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.-nsf/link1/T222173.html.
4. Патута М., Шматковська Т. Особливості бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 77. № 4. С. 53–63. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04.
5. Прокопова О. М., Кудлаєва Н. В. Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану: ключові характеристики та проблемні аспекти. *Економічна наука: інвестиції*. № 9-10. 2022. С. 38–43.
6. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. *Юридична газета Online*. 2022. URL: <https://jur-gaze-ta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyeni-shcho-bude-zi-zvitnistyu>.
7. Морозовська Г. Амортизація основних засобів під час воєнного стану: нараховувати чи ні. *Група Компаній Баланс*. 2022. URL: <https://balance.ua/uteka/article>.
8. Озерова О. Майно юрособи забрали на потреби оборони: що з обліком та податками. *Головбух*. 2022. №10. URL: <https://egolovbuh.mcsr.ua/960396>.
9. Лаврова О.О., Ткаченко А.А., Матюшенко Н.Р. Облік відновлення необоротних активів вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах війни. *Економічна наука: інвестиції: практика та досвід*. № 22. 2023. С.125-127.
10. Жук В. Роль бухгалтерської науки у вирішенні проблем впливу війни та повоєнної розбудови економіки України. Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації - 2023: збірник матер. І воркшопу-стажування, ГО «ФАБФ АПК України». Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. URL: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/workshop-1-2023.pdf.
11. Крупка Я.Д. Завдання обліку під час війни та організації повоєнної економіки. Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції у НУ «Львівська політехніка», 10-11 жовтня 2024 р.
12. Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3964593-nepرامي-finansovi-vtrati-ukraini-vnaslidok-vtorgnenna-rt-nablizilisa-d>.
13. Крупка Я.Д. Облік інвестицій. Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 302 с.
14. Лободіна З., Дем'янишин В., Кізима Т., Лушней Ю., Лободін Р. Управління публічними фінансами в контексті протидії ризикам воєнного часу. *Вісник економіки*. 2023. Вип.4 (110). С. 8–28.
15. Крисоватий А. Воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*. 2023. № 1 (74). С. 8–30.
16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG4185?an=905>.

References

1. On the Introduction of Martial Law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 dated February 24, 2022. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>. [in Ukrainian].
2. Procedure for Determining Damage and Losses Caused to Ukraine as a Result of the Armed Aggression of the Russian Federation, approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 326 dated March 20, 2022 (as amended by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 22, 2022). Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/KP220326?an=14>. [in Ukrainian].
3. On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Administration of Certain Taxes During Martial Law and State of Emergency: Law of Ukraine dated April 1, 2022 No. 2173-IX. Liga 360. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T222173.html. [in Ukrainian].
4. Patuta M., Shmatkovska T. (2022). Features of accounting in martial law conditions. *Galician economic journal*, vol. 77, no 4, pp. 53-63. Available at: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04. [in Ukrainian].
5. Prokopova, O. and Kudlaieva, N. (2022). Accounting in the conditions of martimate: key characteristics and problem aspects. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 9-10, pp. 38–43. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.9-10.38. [in Ukrainian].
6. Klymenko, M. (2022). Accounting During Wartime: Reporting Implications and Tax Optimization Strategies. *Legal Newspaper Online*. Available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu.html>. [in Ukrainian].
7. Morozovska, H. (2022). Depreciation of Fixed Assets under Martial Law: To Accrue or Not? *Balance Group of Companies*. Available at: <https://balance.ua/uteka/article>.
8. Ozerova O. (2022). Maino yurosoby zabraly na potreby oborony: shcho z oblikom ta podatkamy [The property of a legal entity was taken for defense purposes: what about accounting and taxes]. *Holovbukh (electronic journal)*. No. 10. Available at: URL: <https://egolovbukh.mcf.ua/960396>. [in Ukrainian].
9. Lavrova O.O., Tkachenko A.A., Matiushchenko N. R. (2023). Oblik vidnovlennia neoborotnykh aktyviv vitchyznianskykh subiektiv hospodariuvannia v umovakh viiny [Accounting for restoration of non-current assets of domestic business entities under war conditions]. *Ekonomichna nauka: Investytsii: praktyka ta dosvid - Economic Science: Investments: Practice and Experience*, No. 22, pp. 125–127. [in Ukrainian].
10. Zhuk, V. (2023). The Role of Accounting Science in Addressing the Impact of War and Post-War Economic Reconstruction in Ukraine. *In Accounting for Business Activities under Martial Law: Innovations: Proceedings of the 1st Workshop-Internship, NGO FABF of the Agro-Industrial Complex of Ukraine*. Kyiv: NSC “IAE”. Available at: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/workshop-1-2023.pdf. [in Ukrainian].
11. Krupka, Ya. D. (2024). Objectives of Accounting during Wartime and in the Organization of the Post-War Economy. *Accounting and Analytical Support of Enterprise Management Systems: Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference, Lviv Polytechnic National University, October 10–11, 2024*. [in Ukrainian].
12. Ukrainian National Information Agency “Ukrinform”. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3964593-neprami-finansovi-vtrati-ukraini-vnaslidok-vtorgnenna-rf-nablizilisa-d>. [in Ukrainian].

-
13. Krupka, Ya. D. (2001). Accounting for Investments. Monograph. Ternopil: Economic Thought, 302 p. [in Ukrainian].
 14. Lobodina, Z., Demianyshyn, V., Kizyma, T., Lushnei, Yu., & Lobodin, R. (2023). Public Finance Management in the Context of Counteracting Wartime Risks. *Herald of Economics*, Issue 4 (110), pp. 8–28. [in Ukrainian].
 15. Krysovatyi, A. (2023). Wartime Realities of the Fiscal Space of Ukraine's Public Finances. *World of Finance*, No. 1 (74), pp. 8–30. [in Ukrainian].
 16. Chart of Accounts for Accounting of Assets, Capital, Liabilities and Business Transactions of Enterprises and Organizations, approved by Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated November 30, 1999 No. 291 (with amendments). Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/REG4185?an=905>. [in Ukrainian].